

De openbare ruimte is van ons allemaal

De aandacht vestigen op alles wat er gebeurt op het gebied van onze leefomgeving. Dat is de belangrijkste opdracht van architectuurcentra in Nederland. Gabriël Verheggen is sinds 2008 directeur van ABC Architectuurcentrum Haarlem. Wij spraken hem over onder meer het belang van architectuurcentra, waarom gemeenten hun plannen eerder moeten delen en MooiNL.

Het ABC bestaat inmiddels 35 jaar en was, na Arcam in Amsterdam, het tweede architectuurcentrum dat in Nederland zijn deuren opende', begint Verheggen het gesprek. 'Piet Roos was een Haarlemse gemeenteambtenaar die direct beseftte dat Arcam in een behoef-

te voorzag. Namelijk: het delen van ruimtelijke plannen van onder meer de overheid met bewoners en gebruikers.'

Het gebouw van het plaatselijke Sint Elisabeth Gasthuis stond destijds leeg en via een antikraakregeling startte Roos hier samen met een aantal anderen het ABC vanuit een

deel van het pand. De doelstellingen van het centrum zijn nog immer hetzelfde: mensen betrekken bij ontwikkelingen in de leefomgeving door middel van exposities, lezingen, debatten en presentaties.

Projecten met een ziel

Verheggen legt uit dat het ABC zich richt op een breed scala aan onderwerpen: 'Met de focus op onze regio Zuid-Kennemerland richten we ons niet alleen op architectuur. Het gaat ook om landschapszorg, stadsplanning en vooral over de grote opgaven en ontwikkelingen in de openbare ruimte waar Nederland voor staat. Ik vind het belangrijk om mensen goed te laten kijken naar hun leefomgeving en daarover met elkaar in gesprek te gaan.

Deelnemers aan een buurtwandeling. (foto: Marisa Beretta)

Gabriël Verheggen voor maquette van Haarlem.

Deelnemers gezamenlijk eten Boerhaavewijk. (foto: Marisa Beretta)

En dat geldt niet alleen voor leken, maar zeker ook voor professionals zoals beleidsmakers, architecten, ontwikkelaars, woningcorporaties en bouwers.’

De openbare ruimte is namelijk van ons allemaal, benadrukt Verheggen: ‘Wanneer je daar iets realiseert, onttrek je als het ware een deel van die openbare ruimte aan de leefomgeving van velen. Het is daarom belangrijk dat er goed is nagedacht over de invulling: de projecten moeten kwaliteit hebben. Door in gesprek te gaan neem je onverschilligheid over de leefomgeving bij mensen weg, til je projecten naar een hoger plan en krijgen projecten een ziel.’

Het dak op

Gevraagd naar een recente activiteit van het ABC vervolgt Verheggen: ‘Op dit moment draait bij ons de tentoonstelling ‘Het Dak Op!’. Met deze tentoonstelling willen we laten zien dat daken - en met name platte daken - mogelijk uitkomst bieden en een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan de woningbouwopgave, biodiversiteit, klimaatadaptatie en de energietransitie. We tonen goede ontwerpen en verrassende voorbeelden uit binnen- en buitenland. Daarbij organiseren we presentaties en gesprekken, maar ook excursies. Op deze manier willen we inspireren en thema’s zoals ‘optoppen’ echt op de agenda zetten.’

Plannen niet tegen de borst houden

Een belangrijke taak bij de ruimtelijke ordening ligt vanzelfsprekend bij gemeenten, aldus Verheggen. ‘Ik merk dat men dikwijls huiverig is om plannen te delen. Maar het

Haarlem in de Steigers expo in ABC.

lang tegen de borst houden van ideeën werkt naar mijn mening juist averechts. Als je duidelijk maakt waarom je bepaalde dingen doet, vinden bewoners het in veel gevallen begrijpelijk dat zaken moeten worden aangepakt of aangepast. Ook leven er goede ideeën onder de inwoners.’

Als voorbeeld noemt Verheggen de enorme woningbouwopgave die er nu ligt. ‘Je moet gaan verdichten als het op woningbouw aankomt. Mensen gaan daar last van ondervinden. Wees daar als gemeente eerlijk in. Leg uit dat onze kinderen en kleinkinderen ook moeten kunnen wonen in de stad waar zij zijn opgegroeid.’

Coördinatie Landelijke Architectuurinitiatieven

Verheggen vervolgt het gesprek door te wijzen op het kortgeleden ontstane initiatief van verschillende architectuurcentra genaamd CoLA, oftewel de Coördinatie Landelijke Architectuurinitiatieven. Dit is een samenwerkingsverband waarin kennis en kunde wordt gedeeld. Verheggen geeft aan te merken dat gemeenten en het Rijk hen steeds beter weten te vinden.

Een goed voorbeeld hiervan is MooiNL, zo legt Verheggen uit. Dit is een door het ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening geïnitieerd programma waar ruimtelijke kwaliteit centraal staat. Hiervoor zijn handreikingen ontwikkeld met concepten voor de grote ruimtelijke opgaven en de inrichting van ons land. Een aantal centra, verspreid over Nederland, heeft de opdracht gekregen om over de handreikingen een maatschappelijke

Bezoekers tijdens opening Het Dak Op! expo in ABC.

dialogo te starten. Verheggen: ‘Omdat de centra onafhankelijke instellingen zijn, zijn het plaatsen waar alles moet kunnen worden gezegd. Daarbij hebben de centra een uitgebreid en relevant netwerk op zowel lokaal als regionaal niveau. Dat netwerk kan dus heel goed voor zo’n dialoog worden ingezet.’

Samen wandelen, eten en in gesprek

‘In het kader van de maatschappelijke dialoog en de handreiking over naorlogse wijken hebben wij als ABC een wandeling georganiseerd door de Boerhaavewijk in Haarlem,’ vervolgt Verheggen. ‘Bewoners en mensen die werkzaam zijn in die wijk waren hiervoor uitgenodigd. De leidende vraag was: Hoe revitaliseer je zo’n wijk? Welke kwaliteit is er en wat heb je nog meer nodig? Tijdens die wandeling, maar vooral tijdens het gezamenlijke eten, vonden fantastische gesprekken plaats. Het is mooi om te zien wat er dan naar boven komt.’

Samenwerken is essentieel, gelet op alle uitdagingen die er liggen, benadrukt Verheggen nogmaals aan het einde van het gesprek: ‘Gemeenten, architecten, opdrachtgevers, stedenbouwkundigen en bouwers kunnen niet meer zonder de bewoners. Daar zijn de opgaven inmiddels te complex voor. Maak als gemeente bewoners mede-eigenaar van de uitdagingen, betrek ze via buurtinitiatieven en het liefst zo vroeg mogelijk bij het proces. Ik weet zeker dat we op die manier kwaliteit aan de openbare ruimte toevoegen, deze leefbaar houden én toekomstbestendig gaan maken.’ ✨